

UZASADNIENIE

Powód A. A. w pozwie złożonym przeciwko pozwanej J. A. do Sądu Rejonowego w P. w dniu 29 lipca 2013 roku wniósł o ustalenie wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego powoda wobec pozwanej z dniem 30 września 2010 roku.

Pozwana J. A. w odpowiedzi na pozew z dnia 25 listopada 2013 roku uznała powództwo w zakresie żądania ustalenia wygaśnięcia obowiązku, ale od daty wytoczenia powództwa, tj. od dnia 29 lipca 2013 roku.

Wyrokiem z dnia 4 lutego 2014 roku Sąd Rejonowy w P. ustalił, że obowiązek alimentacyjny A. A. wobec J. A. urodzonej (...) wynikający z wyroku Sądu Rejonowego w P. z dnia 19 marca 2001 roku w sprawie III RC 676/00 wygasł z dniem 30 września 2010 roku.

W punkcie 2 wyroku Sąd Rejonowy zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, a w punkcie 3 wyroku nadał wyrokowi w punkcie 1 rygor natychmiastowej wykonalności za okres od 29 lipca 2013 roku.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Rejonowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

Pozwana J. A. urodzona w dniu (...) jest dzieckiem z małżeństwa powoda A. A. i M. O..

Wyrokiem z dnia 19 marca 2001 roku w sprawie III RC 676/00 Sąd Rejonowy wP. podwyższył alimenty od powoda na rzecz pozwanej do 30 % wynagrodzenia powoda za pracę w stosunku miesięcznym, nie mniej niż 170 zł miesięcznie. Pozwana miała wówczas 17 lat i uczęszczała do II klasy licem ogólnokształcącego. Matka pozwanej pracowała jako kucharka w (...) w K. i wraz z zasiłkami zarabiała około 800 zł netto miesięcznie. Mąż matki pozwanej pracował jako drukarz i zarabiał około 1.000 – 1.200 zł miesięcznie. Z drugiego małżeństwa matka pozwanej miała dwoje dzieci w wieku 10 i 12 lat. Na utrzymanie pozwanej jej matka wydawała wówczas około 550 zł miesięcznie.

Z kolei powód, który z zawodu jest elektronikiem pracował w sklepie z artykułami elektronicznymi i elektrycznymi jako sprzedawca, zarabiał około 559 zł miesięcznie. Pozostawał w konkubinacie, z którego miał 13 – letniego syna. Konkubina powoda pracowała jako krawcowa i zarabiała około 600 zł netto miesięcznie.

Sytuacja powoda od września 2010 roku nie uległa zasadniczej zmianie, gdyż A. A. nadal pracuje jako sprzedawca, ale na ¼ etatu i zarabia 450 zł miesięcznie. Nie posiada innych źródeł dochodu ani żadnego majątku. Nie może znaleźć pracy na umowę, także z powodu wieku (54 lata). Aktualnie powód ma 4.000 zł zaległości alimentacyjnych.

W ramach prowadzonej egzekucji komorniczej alimentów na rzecz pozwanej z wynagrodzenia powoda jest potrącana kwota 200 zł miesięcznie. Powód mieszka z matką co najmniej od 2008 roku, którą się opiekuje i prowadzi z nią wspólnie gospodarstwo domowe. Matka powoda pobiera rentę w wysokości 1.300 zł miesięcznie.

Od ponad czterech lat powód nie ma żadnych kontaktów z córką. Pomaga natomiast sporadycznie pełnoletniemu synowi, przekazując mu drobne kwoty. Powód ma problemy z nadciśnieniem i ze wzrokiem od kilku lat, ale nie leczy się z tego powodu.

Pozwana, która ma obecnie ponad 29 lat jest z zawodu diagnostą. Od 1 października 2010 roku pozwana jest doktorantką studiów stacjonarnych doktoranckich w Zakładzie (...) (...) (...) w Ł.. Od początku tych studiów pozwana pobierała stypendium w kwocie 1.100 zł miesięcznie, a od lutego 2013 roku kwota ta wzrosła do 1.300 zł, a następnie do kwoty 1.366 zł miesięcznie od października 2013 roku. Od początku studiów doktoranckich do września 2013 roku pozwana mieszkała z matką, jej mężem i dwójką przyrodniego rodzeństwa, dokładając się do budżetu rodzinnego. Natomiast od września 2013 roku pozwana mieszka z narzeczonym w mieszkaniu jego dziadka, którym oboje się opiekują.

Dokonując powyższych ustaleń Sąd Rejonowy zważył, że zgodnie z art.133 § 1 krio rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba że dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania. Poza powyższym wypadkiem uprawnionym do świadczeń alimentacyjnych jest tylko ten, kto znajduje się w niedostatku

(art.133 § 2 krio).

Stosownie zaś do treści § 3 art.133 krio rodzice mogą uchylić się od świadczeń alimentacyjnych względem dziecka pełnoletniego, jeżeli jest ono połączone z nadmiernym dla nich uszczerbkiem lub jeżeli dziecko nie dokłada starań w celu uzyskania możliwości samodzielnego utrzymania się.

Zdaniem Sądu Rejonowego w niniejszej sprawie kwestią sporną pomiędzy stronami jest czy pozwana z dniem 30 września 2010 roku była już osobą mogącą utrzymać się samodzielnie.

Podzielając stanowisko zaprezentowane przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 marca 2000 roku w sprawie I CKN 1538/99 (LEX 51629), zgodnie z którym dziecko, które osiągnęło nie tylko pełnoletność, ale zdobyło także wykształcenie umożliwiające podjęcie pracy zawodowej, pozwalającej na samodzielne utrzymanie, nie traci uprawnień do alimentów, jeżeli chce kontynuować naukę i zamiar ten znajduje uzasadnienie w dotychczas osiągniętych wynikach, Sąd Rejonowy uznał jednak, że sytuacja faktyczna w cytowanym orzeczeniu jest zdecydowanie odmienna od tej istniejącej w niniejszej sprawie.

Pozwana uzyskuje bowiem dochód od 1 października 2010 roku, niezależnie od tego jak on się nazywa, który pożytkuje na swoje potrzeby. Dochód ten, który oscyluje na poziomie najniższego wynagrodzenia krajowego - zdaniem Sądu Rejonowego - wystarcza na samodzielne utrzymanie pozwanej, mając na uwadze to, że dochód ten pozostaje na poziomie wynagrodzenia pobieranego przez znaczną część społeczeństwa.

W opinii Sądu I instancji pozwana decydując się na podjęcie studiów doktoranckich była już osobą dorosłą, miała wyższe wykształcenie i mogła podjąć pracę zarobkową.

Ponadto pozwana nie konsultowała swojej decyzji o kontynuowaniu nauki z ojcem.

Sąd Rejonowy podniósł również iż pozwany w toku procesu wykazał zmianę na niekorzyść w swojej sytuacji materialnej, co zgodnie z art.133 § 3 krio może stanowić samodzielną podstawę do uchylenia się od obowiązku alimentacyjnego. Powód osiąga bowiem niewielkie dochody, niższe od stypendium pobierane przez pozwaną i dlatego też utrzymanie obowiązku alimentacyjnego wobec pozwanej kłóciłoby się z elementarnym poczuciem sprawiedliwości.

Sąd Rejonowy ustalając treść pojęcia niedostatku powołał się na wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 4 października 2011 roku w sprawie II FSK 631/10 (LEX nr1069901), stosownie do którego niedostatek nie musi się wiązać z sytuacją, w której wierzyciel alimentacyjny nie ma żadnych środków utrzymania, gdyż wystarczy aby nie był on w stanie samodzielnie zaspokoić swoich usprawiedliwionych potrzeb w zakresie utrzymania i wychowania. O osobie ubiegającej się o alimenty z powodu niedostatku można mówić wówczas, gdy nie potrafi ona zaspokoić samodzielnie swych potrzeb na poziomie zbliżonym do minimum socjalnego, przy czym „ nie potrafi” to znaczy, że nie posiada dostatecznych środków pomimo podejmowania starań by je pozyskać.

W ocenie Sądu Rejonowego pozwana w okresie objętym powództwem nie była w niedostatku i mogła utrzymać się samodzielnie. Już w 2010 roku pozwana uzyskała lepszą pozycję na rynku pracy uzyskując wyższe wykształcenie niż pozwany mający 54 lata, średnie wykształcenie i zatrudnienie tylko na ¼ etatu.

Ponadto pozwana uznała roszczenie z dniem wytoczenia powództwa, kiedy osiągała dochody na tym samym poziomie jak w momencie podjęcia studiów doktoranckich, co także przekonało Sąd I instancji o możliwości samodzielnego utrzymania się przez pozwaną z otrzymywanego stypendium naukowego.

Mając powyższe na uwadze Sąd Rejonowy uznał iż z dniem 30 września 2010 roku zostały spełnione okoliczności uzasadniające ustanie obowiązku alimentacyjnego i dlatego też powyższą datę ustalił jako dzień wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego powoda wobec pozwanej.

Na podstawie art.98 § 3 kpc w związku z § 7 ust.1 pkt 11 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Na podstawie zaś art.333 § 1 pkt 2 kpc Sąd Rejonowy nadał z urzędu wyrokowi za okres od dnia 29 lipca 2013 roku, tj. od dnia wytoczenia powództwa w zakresie roszczenia uznanego przez pozwaną rygor natychmiastowej wykonalności.

Apelację od wyroku Sądu Rejonowego w Pabianicach z dnia 4 lutego 2014 roku złożyła pozwana, która na podstawie art.367 § 1 kpc i art.369 § 1 kpc oraz art.368 § 1 pkt1 kpc zaskarżyła powyższy wyrok w całości, zarzucając zaskarżonemu wyrokowi na podstawie art.368 § 1 pkt 2 kpc:

1. naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na treść orzeczenia, a to:

a) art.233 § 1 kpc i art.328 § 2 kpc – poprzez brak wszechstronnego rozważenia zgromadzonego w sprawie dowodowego i dokonanie jego oceny z pominięciem istotnej części tego materiału w postaci dowodu z przesłuchania stron – w sytuacji, gdy w toku przedmiotowego postępowania ujawniły się okoliczności między stronami sporne, które to okoliczności stanowiły następnie podstawę do dokonania przez Sąd I instancji ustaleń faktycznych i miały znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy,

b) art.233 § 1 kpc i art.328 § 2 kpc – poprzez dokonanie przez Sąd Rejonowy dowolnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i na jej podstawie przyjęcie iż otrzymywana przez pozwaną kwota stypendium pozwala na samodzielne utrzymanie się przez pozwaną – przy jednoczesnym zaniechaniu przez Sąd poczynienia ustaleń w zakresie zarówno wydatków pozwanej w dacie wskazania w wyroku jako wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego, tj. w dacie 30 września 2010 roku jak i w dacie wytoczenia powództwa przez powoda, tj. w dacie 29 lipca 2013 roku, co w konsekwencji nie pozwala na przyjęcie iż pozwana mogła utrzymać się samodzielnie,

c) art.333 § 1 pkt 2 kpc – poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji nadanie wyrokowi w odniesieniu do punktu 1 wyroku rygoru natychmiastowej wykonalności za okres od dnia 29 lipca 2013 roku, tj. od dnia wytoczenia powództwa przez powoda – w sytuacji, gdy w przedmiotowej sprawie pozwana nie uznała powództwa o ustalenie wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego w całości, gdyż wniosła o ustalenie – jako daty wygaśnięcia w/w obowiązku – daty wytoczenia powództwa w przedmiotowej sprawie, a nadto w/w przepis nie ma zastosowania do roszczeń pieniężnych,

2. naruszenie przepisu prawa materialnego, a to art.5 kc – poprzez jego niezastosowanie do ustalonego w sprawie stanu faktycznego i w konsekwencji uznanie iż obowiązek alimentacyjny powoda względem pozwanej wygasł z dniem 30 września 2010 roku – co oznaczało udzielenie – wbrew zasadom współżycia społecznego – ochrony prawnej powodowi w sytuacji nie wywiązywania się przez powoda w w/w dacie z obowiązku alimentacyjnego wobec pozwanej,

3. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę skarżonego wyroku, polegający na uznaniu, że obowiązek alimentacyjny powoda wobec pozwanej wygasł z dniem 30 września 2010 roku – w sytuacji, gdy powyższe mogło wystąpić najwcześniej z dniem wytoczenia powództwa w przedmiotowej sprawie, tj. z dniem 29 lipca 2013 roku.

Wskazując na powyższe zarzuty na podstawie art.368 § 1 pkt5 kpc skarżąca wniosła o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku i – w tym zakresie – wskazanie jako daty ustania obowiązku alimentacyjnego powoda wobec pozwanej – daty wytoczenia powództwa przez powoda, tj. daty 29 lipca 2013 roku,

ewentualnie

2. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Pabianicach.

Ponadto skarżąca wniosła o uchylenie rygoru natychmiastowej wykonalności nadanego przez Sąd I instancji w zakresie punktu 1 wyroku, a także o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za postępowanie odwoławcze.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda jest zasadna jedynie w części, a mianowicie w zakresie naruszenia przepisu art.333 § 1 pkt2 kpc poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji nadanie wyrokowi w punkcie 1 rygoru natychmiastowej wykonalności za okres od dnia 29 lipca 2013 roku, tj. od dnia wytoczenia powództwa przez powoda i dlatego też tylko w tym zakresie apelacja pozwanej zasługiwała na uwzględnienie.

Nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności powoduje stwierdzenie wykonalności nieprawomocnego orzeczenia, przy czym rygor ten w pewnych sprawach nadawany jest przez sąd z urzędu obligatoryjnie, w innych nadawanie rygoru natychmiastowej wykonalności z urzędu ma charakter fakultatywny, są też przypadki fakultatywnego nadawania rygoru natychmiastowej wykonalności uzależnione od wniosku strony.

Przepis art.333 § 1 kpc wskazuje wypadki obligatoryjnego nadawania rygoru natychmiastowej wykonalności przez sąd z urzędu. Wśród tych przypadków w punkcie 2 wymienionego artykułu ustawodawca przyjął, że sąd z urzędu nada wyrokowi przy jego wydawaniu rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli zasądza roszczenie uznane przez pozwanego. Oznacza to, że rygor natychmiastowej wykonalności może być nadawany jedynie wyrokom zasądającym roszczenie, a więc wyrokom uwzględniającym powództwo o zasądzenie, gdyż rygor natychmiastowej wykonalności może być nadany tylko w takim zakresie, w jakim zasądzane powództwo nadaje się do przymusowego wykonania w drodze egzekucji.

W związku z tym, jeżeli powód – oprócz ustalenia lub ukształtowania prawa albo stosunku prawnego – żąda także zasądzenia należności opartych na tym stosunku prawnym, to wówczas w zakresie zasądzonych należności nie ma przeszkód aby wyrokowi został nadany rygor natychmiastowej wykonalności (vide: H. Mądrzak: Natychmiastowa wykonalność wyroków w procesie cywilnym PRL, Wrocław 1965, s.33 i n. K. Korzan: Orzeczenie konstytucyjne w postępowaniu cywilnym, Warszawa 1972,s. 118).

Dlatego też należy podzielić stanowisko skarżącej dotyczące niewłaściwego zastosowania przez Sąd Rejonowy art.333 § 1 pkt.2 kpc, a w konsekwencji zmienić zaskarżony wyrok w ten sposób, że uchylić rygor natychmiastowej wykonalności, co też Sąd Okręgowy uczynił na podstawie art.386 § 1 kpc

W pozostałym zakresie apelacja pozwanej jako niezasadna została oddalona na podstawie art.385 kpc.

Wbrew zarzutom skarżącej, Sąd Rejonowy nie dopuścił się naruszenia przepisów art.233 § 1 kpc i art.328 § 2 kpc.

Apelująca nie wykazała iż Sąd I instancji naruszył ustanowione w przepisie art.233 kpc zasady oceny wiarygodności i mocy dowodów w sposób mogący mieć istotny wpływ na wynik sprawy oraz, że uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie odpowiada wymogom treści art.328 § 2 kpc.

W szczególności brak kompleksowej oceny dowodu z przesłuchania stron nie stanowi uchybienia procesowego, które rzutowałoby w sposób istotny na treść zaskarżonego wyroku. Sprzeczność w zeznaniach stron odnośnie wywiązywania się przez powoda z obowiązku alimentacyjnego wobec pozwanej, czy też nie wywiązywania się z tego obowiązku – jak przyznała to sama skarżąca w apelacji – nie wpływa na meritum rozstrzygnięcia w sprawie. Zaś z ustaleń faktycznych Sądu wynika, że powodowi z wynagrodzenia za pracę potrącana jest co miesiąc kwota 200 zł w ramach toczącej się egzekucji komorniczej oraz, że aktualnie powód ma około 4.000 zł zaległości alimentacyjnych, co wskazuje

jednoznacznie, że powód nie wywiązywał się z obowiązku alimentacyjnego wobec pozwanej i co sugeruje iż w tym zakresie Sąd Rejonowy dał wiarę zeznaniom pozwanej, która podniosła tę okoliczność.

Brak szczegółowego ustalenia wydatków pozwanej w dacie ustalonej przez Sąd I instancji jako data wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego powoda wobec pozwanej, tj. w dniu 30 września 2010 roku, nie stanowi istotnej okoliczności dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy w sytuacji, kiedy Sąd ustalił, że pozwana mieszkała wówczas z matką, jej mężem i dwójką przyrodniego rodzeństwa, a wydatki całej rodziny kształtowały się na poziomie około 3.425 zł miesięcznie. A zatem wydatki na jedną osobę w tej rodzinie oscyływały w granicach 685 zł miesięcznie, podczas gdy pozwana pobierała wtedy stypendium w wysokości 1.100 zł miesięcznie.

Dlatego też nie można się zgodzić ze skarżącą, że pozwana w tamtym okresie nie była w stanie utrzymać się samodzielnie.

Podobnie nie można przyjąć iż pozwana znajdowała się wówczas w niedostatku, mając ukończone studia wyższe i dysponując kwotą stypendium, która stanowiła i stanowi również obecnie wynagrodzenie za pracę wielu osób, w tym absolwentów studiów wyższych, podejmujących pierwszą pracę po zakończeniu edukacji.

Wbrew zarzutom skarżącej, Sąd Rejonowy nie dopuścił się naruszenia prawa materialnego w postaci art.5 kc. Wskazany przepis stanowi tzw. klauzulę generalną w postaci zasad współżycia społecznego i społeczno – gospodarczego przeznaczenia prawa. Przyjmuje się powszechnie, że klauzule generalne, w tym klauzula przewidziana w art.5 kc służą łagodzeniu rygoryzmu prawnego przepisów prawa i dostosowywaniu ich do potrzeb życia, czyli do konkretnych okoliczności faktycznych. Wyrażają ideę słuszności w prawie i w wolności ludzi oraz odwołują się do powszechnie uznawanych w kulturze naszego społeczeństwa wartości. Ogólnie ujmując przez zasady współżycia społecznego należy rozumieć podstawowe zasady etycznego i uczciwego postępowania.

Należy pamiętać, że stosowanie art. 5 kc ma charakter wyjątkowy. Strona powołująca się na sprzeczność prawa podmiotowego z zasadami współżycia społecznego, powinna w każdym przypadku wskazać, na czym ta sprzeczność polega, tj. jaka konkretnie zasada została naruszona i dlaczego. Tymczasem pozwana, powołując się na przepis art. 5 kc podała, że niezastosowanie przez Sad I instancji w/w przepisu do ustalonego w sprawie stanu faktycznego w sposób błędny doprowadziło przez Sąd do uznania, że obowiązek alimentacyjny powoda wobec pozwanej wygasł już w dacie 30 września 2010 roku, co oznacza udzielenie – wbrew zasadom współżycia społecznego – ochrony prawnej powodowi w sytuacji nie wywiązywania się przez zobowiązanego z obowiązku alimentacyjnego po dniu 30 września 2010 roku. Kwestia nie wywiązywania się przez powoda z obowiązku alimentacyjnego wobec pozwanej – niezależnie od przyczyn tego stanu rzeczy – dotyczy egzekucji alimentów. Egzekucja jest prowadzona przez powołany do tego organ egzekucyjny, którego obowiązkiem jest ściągnięcie zaległych alimentów należnych pozwanej od powoda do dnia wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego, czyli do dnia 30 września 2010 roku zgodnie z wyrokiem Sadu Rejonowego. Dlatego też, nie sposób zgodzić się ze skarżącą, że wydane przez Sąd Rejonowy rozstrzygnięcie stanowi niejako gratyfikację dla zachowania powoda, który nie realizował ciężącego na nim obowiązku alimentacyjnego wobec córki. Inne bowiem normy prawne legły u podstaw rozstrzygnięcia Sądu I instancji w zakresie ustalenia daty wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego.

W ocenie Sądu Okręgowego w świetle poczynionych ustaleń faktycznych w toku postępowania dowodowego, nie można przyjąć iż korzystanie przez powoda z przysługującego mu prawa podmiotowego stanowi nadużycie tego prawa.

W kwestii tej wypowiedział się Sąd Najwyższy, który wyraził pogląd, że:” Domniemanie przemawia za tym, że ten, kto korzysta ze swego prawa, czyni to w sposób zgodny z zasadami współżycia społecznego. Dopiero istnienie szczególnych okoliczności może domniemanie to obalić i pozwolić na zakwalifikowanie określonego zachowania jako nadużycie prawa, nie zasługujące na poparcie z punktu widzenia zasad współżycia społecznego” (orz. SN z 7 grudnia 1965 roku, III CR 278/65, OSNCP 7 - 8/66, poz. 130).

W związku z tym, nie można przyjąć, że korzystanie przez powoda w tej sytuacji z przysługującego mu prawa podmiotowego, pozostaje w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego.

Mając na względzie to, że apelacja pozwanej została uwzględniona jedynie w części dotyczącej uchylenia rygoru natychmiastowej wykonalności, nie stanowiącego meritum rozstrzygnięcia w sprawie, skarżąca jako strona przegrywająca na podstawie art.98 kpc powinna zwrócić przeciwnikowi, na jego żądanie koszty procesu w postaci kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym. Kierując się jednak zasadą słuszności, Sąd Okręgowy na podstawie art.102 kpc nie obciążył pozwanej kosztami zastępstwa procesowego na rzecz powoda w postępowaniu apelacyjnym, mając na względzie stan majątkowy i sytuację życiową pozwanej.

Konkludując, Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku w oparciu o cytowane wyżej w uzasadnieniu przepisy.